

21. 8. 2025

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

V čem Nejvyšší soud selhává a proč by mu to advokáti měli říct

Nejvyšší soud je vrcholnou autoritou, která má zajišťovat jednotu a předvídatelnost soudního rozhodování. Přesto existují oblasti, v nichž tuto roli neplní, a advokáti by na to měli hlasitě upozorňovat.

Nejvyšší soud jako garant jednoty práva

Jedním ze základních principů právního státu je jednotné a předvídatelné soudní rozhodování. Obdobné případy by neměly končit opačnými verdikty v závislosti na tom, před který soud či senát se dostanou. Nejvyššímu soudu jsou proto svěřeny pravomoci, které mu umožňují jednotný výklad práva zajišťovat. Děje se tak především přímo rozhodovací činností v dovolacím řízení. *„Nejvyšší soud zásadně rozhoduje v senátech (složeném z předsedy senátu a dvou soudců) a pouze tehdy, dospěl-li senát Nejvyššího soudu při svém rozhodování k právnímu názoru, který je odlišný od právního názoru již vyjádřeného v rozhodnutí Nejvyššího soudu, postoupí věc k rozhodnutí velkému senátu (§ 20 zákona o soudech a soudcích dále jen "ZoSS").“*^[1]

Dalším nástrojem je přijímání stanovisek příslušným kolegiem nebo plénem Nejvyššího soudu k rozhodovací činnosti soudů určitého druhu (§ 14 odst. 3 a § 21 ZoSS). Stanoviska sjednocují praxi formou abstraktního výkladu, **v jehož rámci Nejvyšší soud formuluje obecné pojetí sporného zákonného ustanovení či právní otázky.**

Zapomenout nesmíme ani na Sbírku soudních rozhodnutí a stanovisek, ve které Nejvyšší soud zveřejňuje stanoviska zaujatá kolegií nebo plénem a svá vybraná rozhodnutí a rozhodnutí ostatních soudů.

Omezená pravomoc Nejvyššího soudu

V praxi však Nejvyšší soud svou sjednocovací funkci ne vždy naplňuje optimálně. Zatímco v běžné civilní a trestní agendě se k němu dostane dostatek případů cestou dovolání a Nejvyšší soud může zajišťovat jednotnost rozhodování jejich prostřednictvím, existují celé významné oblasti, kde se kasační pravomoc Nejvyššího soudu neuplatňuje vůbec. Typicky jde o rodinné právo (péče o nezletilé, výživné, úprava styku atd.), dále o některá nesporná řízení podle zákona o zvláštních řízeních soudních a v neposlední řadě o rozhodování o náhradě nákladů řízení nebo rozhodování v bagatelních věcech. V těchto věcech zákon buď dovolání výslovně nepřipouští (srov. § 238 o. s. ř.), nebo jen za velmi omezených podmínek.

Právě v těchto situacích by měl Nejvyšší soud aktivněji využívat svou pravomoc vydávat sjednocující stanoviska. Stanovisko není formálně závazný předpis, ale autorita Nejvyššího soudu mu zpravidla zajistí, že nižší soudy se jím řídí. Jde **o mechanismus, jak zajistit jednotu rozhodování v agendách, kde nelze dosáhnout jednoty cestou dovolání.**

Bohužel Nejvyšší soud tento nástroj využívá jen zcela výjimečně. Za posledních 10 let by se vydaná stanoviska například v oblasti rodinného práva a nákladů řízení dala spočítat na prstech ruky právníka-dřevorubce.

Sjednocující stanoviska v oblasti rodinného práva

V oblasti rodinného práva Nejvyšší soud vydal od 1.1.2014, kdy vstoupila do účinnosti nová úprava rodinného práva, následující stanoviska:

- stanovisko ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. Cpjn 204/2012 k *určování schopností a majetkových poměrů povinného rodiče v řízení o výživném nezletilých*
- stanovisko ze dne 9. 3. 2022 sp. zn. Cpjn 201/2021 k procesním otázkám vymáhání výživného nezletilých dětí (např. zastupování dítěte rodičem a jmenování opatrovníka při exekuci výživného)

Dále se oblasti rodinného práva týkalo stanovisko ze dne 8.3.2017 sp. zn. Cpjn 202/2016 k předběžným opatřením, které však mělo obecný dopad i na předběžná opatření vydávaná mimo rámec rodinného práva, a dále stanovisko ze dne 14. 4. 2021, sp. zn. Cpjn 202/2020 k otázce určení otcovství, o které však může Nejvyšší soud rozhodovat v dovolacím řízení.

V oblasti náhrady nákladů řízení se mi nepodařilo od roku 2014 dohledat ani jediné stanovisko.

Rodinné právo: Ústavní soud doplňuje roli Nejvyššího soudu

A tak se stalo, že úlohu sjednotitele v rodinném právu a dalších oblastech do značné míry převzal Ústavní soud. Ústavní soud, vědom si situace, v nálezech vyslovoval i obecné právní názory ve věcech, které lze označit za spíše za podústavní. Nálezy Ústavního soudu v letech 2010–2025 tak řešily třeba právo prarodiče na kontakt s vnoučetem, kritéria svěřeni dítěte do střídavé péče, výživné v případě rodičů s nadstandardními příjmy apod. Ústavní soud sám si uvědomuje svízelnou situaci a opakovaně upozorňuje na nevhodnou praxi (např. nálezy Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2884/22).

Rodinně právní a opatrovníčtí soudci se snaží postupy sjednocovat takzvaně „zdola“. Mnozí z nich jsou členy Spolku rodinněprávních a opatrovnických soudců. Zajímavé poznatky přinášejí také výstupy z rodinněprávních symposií Justiční akademie. [\[2\]](#)

Pokud jde o náklady řízení, Ústavní soud se **fakticky proměnil v „nákladový soud“**, neboť ústavní stížnosti k této problematice tvoří až třetinu jeho nápadu.

Proč Nejvyšší soud váhá? A je to omluvitelné?

Nabízí se otázka: Proč vlastně Nejvyšší soud stanoviska nevydává častěji? Vždyť je to jeho nástroj, zákon to umožňuje, potřeba tu evidentně je.

Někteří soudci zastávají v tomto ohledu filozofii minimalismu a mají názor, že soud by neměl vydávat abstraktní pravidla, pokud to není nezbytně nutné. Tento postoj lze pochopit tam, kde má Nejvyšší soud možnost sjednocovat rozhodovací praxi prostřednictvím dovolání – nikoliv však tam, kam jeho pravomoc nesaáh.

Důsledkem takového postoje je **právní nejistota, nerovnost účastníků a více podání**.

Účastník řízení v rodinně právních věcech se svým advokátem mnohdy nedokáže předvídat výsledek sporu ani v prvostupňové fázi, protože jinak obdobnou věc rozhodne Okresní soud v Hradci Králové a jinak Okresní soud v Ústí nad Labem. Rozdíly jsou dokonce i mezi jednotlivými soudci jednoho soudu. Například, než Ústavní soud vydal nálezy I. ÚS 871/24 týkající se zpětného stanovení výživného, někteří soudci nebyli vůbec ochotni zpětně výživné přiznat, a to ani u nezletilého dítěte. Ještě snad horší situace vládne ve věcech nákladů řízení.

Advokáti jako hlas volající po nápravě

Je zřejmé, že zlepšení musí přijít především od Nejvyššího soudu samotného. Je to jeho úkol a žádná jiná instituce jej nemůže plně nahradit. Byť Ústavní soud v krajním případě sjednocuje, není to jeho koncepční role.

Jak tedy pohnout Nejvyšším soudem k akci? Zde vstupuje do hry role nás, advokátů.

Advokátní obec by měla systematicky upozorňovat na problematická místa rozhodovací praxe a dávat Nejvyššímu soudu podněty k vydání sjednocujícího stanoviska. **Nejvyšší soud by tak obdržel jasný signál, že advokacie - a potažmo veřejnost - sleduje jeho činnost a očekává nápravu.**

Podle mého názoru je to jeden z úkolů, který nyní stojí před novým představenstvem České advokátní komory vzešlým z podzimních voleb.

Závěrem

Závěrem jedna poznámka: Sjednocující stanoviska nejsou samospásná. Nejde o kvantitu - ale o to, aby Nejvyšší soud dokázal ve spolupráci s dalšími složkami justice a odborné veřejnosti identifikovat klíčové problémy a nabídnout k nim jasná, srozumitelná a konsenzuální stanoviska. V každé opomíjené oblasti stačí několik zásadních, která nastaví rámec. Musí být kvalitně připravená, jinak mohou nadělat více škody než užitku.

Mgr. Pavla Krejčí

Advokát

DBK PARTNERS®

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

[DBK PARTNERS, advokátní kancelář, s.r.o.](http://www.dbkp.cz)

Vinohradská 938/37
120 00 Praha 2

Tel.: +420 244 912 463

Fax: +420 244 912 803

e-mail: ak@dbkp.cz

[1] Jonášová Radka, JUDr., Sjednoci, sjednocuješ, sjednocujeme aneb křišťálové koule netřeba, 2009 k dispozici na www.epravo.cz

[2] K dispozici >>> [zde](#).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)